

"اطلاعیه مدیریت کنترل و مبارزه با پرندگان خسارت‌زا در مزارع کلزا"

آفت: پرندگان کلزا

نام فارسی: پرندگان (چکاوک آسمانی، چکاوک کاکلی، باقرقره شکم سفید، گنجشک خانگی و ...)

نام انگلیسی: Birds

عامل: *Alauda arvensis, Galerida cristata, Pterocles alchata, Passer domesticus*

مقدمه:

در سال‌های اخیر، خسارت پرندگان به کلزا، مورد توجه اکثر کشاورزان کلزاکار ایران و نیز برخی کارشناسان کشاورزی از استان‌های مختلف کشور قرار گرفته و آن را یکی از عوامل بازدارنده گسترش سطح زیر کشت کلزا می‌دانند. پرندگان به خصوص چکاوک‌ها در زمان رویش بوته‌های کلزا (پاییز و زمستان) در مراحل دو برگی تا پنجه‌زنی گیاه و تا قبل از مرحله ساقه‌روی خسارت‌زا هستند. پرندگان از جمله چکاوک آسمانی، چکاوک کاکلی و ... از جمله پرندگان خسارت‌زای کلزا در ایران محسوب می‌شوند.

مرفولوژی:

این تیره، پرندگانی با پرو بال رگه رگه‌ی شنی رنگ و خوش‌آواز را که معمولاً انگشت عقبی پاهایشان دراز، مستقیم و نوک تیز است، در بر می‌گیرد. چکاوک آسمانی دارای پرواز گروهی و در انتهای سر، پرها اندکی برجسته شده و به کاکل گرد و کوتاهی که بسیار کوچکتر از کاکل چکاوک کاکلی می‌باشد، تبدیل شده است. دم نسبتاً دراز و سفیدی شاهپره‌های کناری آن آشکارا دیده می‌شود. چکاوک کاکلی ۱۷ سانتیمتر طول دارد و نسبتاً پر جثه‌تر از چکاوک آسمانی و کمرنگ‌تر از آن است. بال‌ها کاملاً گرد و دم کوتاه است.

علایم:

پس از کاشت کلزا، چکاوک و سایر پرندگان دانه‌خوار وارد مزارع (به خصوص مزارع زود کاشت و همجوار روستاها) شده و از برگهای کوتیلدونی (اولیه) گیاه تغذیه کرده و باعث تخریب و صدمات فراوان می‌شوند و در مواردی خسارات غیر قابل جبرانی وارد می‌کنند. در اراضی بزرگ و وسیع تراکم بیشتر بوده و جمعیت آنها با ارتفاع گیاه رابطه معکوس دارد. در هنگام کپسول‌دهی نیز گنجشک‌ها به صورت گروهی و با پروازهای کوتاه از غلاف‌های تازه تشکیل شده تغذیه می‌کنند.

خسارت:

پرنندگان از برگ‌های کوتیلدوننی تغذیه کرده و زمانی که سایر گیاهان مورد علاقه آن‌ها در طبیعت وجود ندارد، موجب خسارت فراوان می‌شوند. میزان تغذیه بستگی به تراکم و دسترسی مواد غذایی دارد. میزان تغذیه از بذره‌ای روی خاک خیلی بیشتر از بذره‌ای دفن شده است. چکاوک‌های آسمانی از مرز مزرعه به خصوص پرچین‌ها و درخت‌ها فاصله می‌گیرند. آن‌ها اراضی برهنه‌تر و دارای ارتفاع کوتاه‌تر و اراضی دارای گیاهان پهن‌برگ را به گیاهان علفی ترجیح می‌دهند. در بررسی زیستگاهی چکاوک‌ها در مزارع کلزای استان‌های مازندران، گلستان و اردبیل، بیشترین خسارت تحت تأثیر پدیده مهاجرت پرنندگان از عرض‌های شمالی به جنوب شرق دریای خزر در استان گلستان که مسیر عبور آن‌هاست، مشاهده می‌شود.

شرایط مساعد: کشت دیر هنگام

روش‌های مدیریت:

- برای دور کردن پرنندگان از روش‌های مختلفی از جمله توپ‌های مخصوص، ماکت پرنندگان شکاری، قوطی‌های خالی (بستن در امتداد یک طناب و تکان دادن آن و یا ضربه زدن به قوطی خالی توسط کارگر)، انواع مترسک‌ها، گنجشک پران، قرار دادن نوارهای کاست و ویدئو در حاشیه مزارع، استفاده از مواد شیمیایی دورکننده و ضد عفونی بذور استفاده می‌شود.
- بر اساس نتایج به دست آمده از پروژه بررسی زیستگاهی چکاوک آسمانی و چکاوک کاکلی در مزارع کلزای استان توصیه‌های زیر پیشنهاد می‌شود:
- کاشت کلزا با تراکم بذر بیشتر در مناطق دارای خسارت پرنندگان
- کاشت زودتر کلزا در ابتدای پاییز و قبل از مهاجرت چکاوک‌های آسمانی
- وجین علف‌های پهن‌برگ بعد از رشد برگ‌های بوته‌های کلزا
- کاشت مزارع گندم و کلزا در کنار هم
- کاشت کلزا در زمین‌های کنار جاده‌ها
- نکته مهم در کاربرد روش‌های مکانیکی، عادت کردن سریع پرنندگان به اصوات و تصاویر یکنواخت و دائمی با تکرار منظم است. بنابراین باید محل استقرار و زمان استفاده از ابزارهای مکانیکی تغییر یابد تا پرنندگان سریع به آن‌ها عادت نکنند.

الگوی پراکنش: تصادفی (عمومی)

زمان ظهور علایم: مرحله ظهور گیاهیچه و غلاف‌های اولیه

